

Slaag voor
de taaltoets

PABO

BASISVAARDIGHEDEN

Spelling en interpunctie

2e herziene druk

Noordhoff Uitgevers

Basisvaardigheden spelling en interpunctie

Basisvaardigheden
spelling en interpunctie
voor de pabo

Marja Bout
Han de Bruijn

Ontwerp omslag: Foelke Vos, A twee A

Foto's: Saskia de Boer: p. 13, 19, 21, 29, 31, 33, 37, 41, 53, 55, 57, 59, 61, 71, 79, 95, 103, 105, 111, 119, 121, 137, 143, 146

Han de Bruijn: p. 11, 15, 27, 35, 39, 43, 47, 65, 67, 75, 77, 81, 83, 85, 87, 88, 91, 93, 97, 101, 107, 109, 113, 117, 125, 149, 155

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan: Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB Groningen, e-mail: info@noordhoff.nl

Met betrekking tot sommige teksten en/of illustratiemateriaal is het de uitgever, ondanks zorgvuldige inspanningen daartoe, niet gelukt eventuele rechthebbende(n) te achterhalen. Mocht u van mening zijn (auteurs)rechten te kunnen doen gelden op teksten en/of illustratiemateriaal in deze uitgave dan verzoeken wij u contact op te nemen met de uitgever.

1 2 3 4 5 / 14 13 12 11

© 2010 Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Houten, The Netherlands.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/reprorecht). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

ISBN (ebook) 978 90 01 85508 6

ISBN 978 90 01 77440 0

NUR 113

Inhoud

Inleiding 7

1 Werkwoorden 11

- 1.1 Infinitief en stam 12
- 1.2 Tegenwoordige tijd 14
 - 1.2.1 Onderwerp bij persoonsvorm 16
 - 1.2.2 'Je' achter persoonsvorm 18
 - 1.2.3 Tegenwoordig deelwoord, gebiedende wijs en aanvoegende wijs 20
 - 1.2.4 Persoonsvormen in samengestelde zinnen 22
- 1.3 Verleden tijd 24
 - 1.3.1 Taxikofschip 26
 - 1.3.2 Werkwoorden met z en v 28
- 1.4 Voltooid deelwoord 30
 - 1.4.1 Voltooid deelwoord of persoonsvorm 32
 - 1.4.2 Scheidbare en onscheidbare werkwoorden 34
- 1.5 Bijvoeglijk gebruikte werkwoorden 36
- 1.6 Engelse werkwoorden 38
 - 1.6.1 Tegenwoordige tijd 38
 - 1.6.2 Verleden tijd 40
 - 1.6.3 Voltooid deelwoord en bijvoeglijk gebruikte werkwoorden 42
- 1.7 Samenvatting 44

2 Meervoudsvorming 47

- 2.1 Zelfstandige naamwoorden: kenmerken 48
- 2.2 Open en gesloten lettergrepen 50
 - 2.2.1 Open en gesloten lettergrepen met s/z en f/v 52
- 2.3 Meervouden op -s of 's 54
- 2.4 Meervouden op -n of -en 56
- 2.5 Meervouden op -n of -ën en op -eren 58
- 2.6 Meervouden van Latijnse woorden en overige meervouden 60
- 2.7 Samenvatting 62

3 Bijvoeglijke naamwoorden en naamvallen 65

- 3.1 Bijvoeglijke naamwoorden 66
- 3.2 Bijvoeglijk gebruikte voltooid deelwoorden 68
- 3.3 Naamvals vormen 70
- 3.4 Eigennamen in de tweede naamval 72
- 3.5 Samenvatting 74

4 Verkleinwoorden 75

- 4.1 Verkleiningsuitgangen na een klinker 76
- 4.2 Verkleiningsuitgangen na een medeklinker 78
- 4.3 Verkleinwoorden van Franse leenwoorden 80
- 4.4 Andere verkleiningsvormen 82
- 4.5 Samenvatting 84

5 Hoofdletters 85

- 5.1 Hoofdletters in zinnen 86
- 5.2 Hoofdletters in woorden 88
- 5.3 Woorden zonder hoofdletter 92
- 5.4 Hoofdletters en punten bij afgekorte woorden 94
- 5.5 Letterwoorden en initiaalwoorden 96
- 5.6 Samenvatting 98

6 Aaneenschrijven 101

- 6.1 Afleiding 102
- 6.2 Samenstelling 104
- 6.3 Woordgroep 106
- 6.4 Woordgroep of samenstelling 108
- 6.5 Tussenklanken in samenstellingen 110
 - 6.5.1 Samenstelling met tussenklank -s 110
 - 6.5.2 Samenstelling met tussenklank -e(n) 112
- 6.6 Koppelteken 114

- 6.7 Getallen 118
- 6.8 Aardrijkskundige namen 120
- 6.9 Samenvatting 122

- 7 Interpunctie 125**
 - 7.1 Leestekens 126
 - 7.1.1 Punt 126
 - 7.1.2 Komma 128
 - 7.1.3 Vraagteken en uitroep-teken 130
 - 7.1.4 Aanhalingstekens 132
 - 7.1.5 Dubbele punt en puntkomma 134
 - 7.1.6 Aandachtsstreepje, opsommingsstreepje en haakje 136
 - 7.2 Woordtekens 138
 - 7.2.1 Koppelteken en weglatingsstreepje 138
 - 7.2.2 Trema 140
 - 7.2.3 Apostrof en accentteken 142
 - 7.3 Het afbreken van woorden 144
 - 7.4 Samenvatting 147

- 8 Extra oefeningen 149**
 - 8.1 Werkwoorden (hoofdstuk 1) 149
 - 8.2 Zelfstandige naamwoorden, bijvoeg-

lijke naamwoorden, meervouden en verkleinwoorden (hoofdstuk 2, 3 en 4) 150

- 8.3 Hoofdletters, koppelteken en aaneenschrijven (hoofdstuk 5 en 6) 151
- 8.4 Interpunctie (hoofdstuk 7) 153

9 Antwoorden oefeningen 155

Bijlagen 172

- Bijlage 1 Grammaticale begrippen 172
- Bijlage 2 Regelmatige/zwakke werkwoorden 174
- Bijlage 3 Onregelmatige/sterke werkwoorden 176
- Bijlage 4 Zes onregelmatige werkwoorden 177
- Bijlage 5 Stappenplan werkwoordspelling 178
- Bijlage 6 Engelse werkwoorden 180
- Bijlage 7 Woorden met lastige klinkers en medeklinkers 182

Inleiding

Basisvaardigheden spelling en interpunctie is onderdeel van de serie *Basisvaardigheden* voor pabostudenten. In deze serie zijn nu spelling, grammatica, formuleren en rekenen opgenomen. De serie *Basisvaardigheden* is ontwikkeld om hiaten in de kennis van spelling bij pabostudenten weg te werken.

Basisvaardigheden spelling en interpunctie biedt studenten de mogelijkheid om zich de spelling stap voor stap eigen te maken. Met de instaptoets op de website kun je controleren of je kennis van de spelling toereikend is. Na het maken van deze instaptoets krijg je een advies op maat. Zie hiervoor www.pabowijzer.nl. Op een eenvoudige, heldere wijze worden in het boek alle regels van de spelling uitgelegd aan de hand van voorbeelden en oefenvragen. Soms leent het onderwerp zich niet voor een aparte oefening. In die gevallen wordt de lesstof van verschillende onderwerpen gecombineerd aangeboden. In elk hoofdstuk komt een nieuw onderwerp aan de orde. Zo kan er in willekeurige volgorde worden geoefend. Elk hoofdstuk eindigt met een samenvatting waarin de regels zijn samengevat. Tevens zijn achterin het boek samenvattende schema's opgenomen.

Op www.pabowijzer.nl staan extra oefeningen en toetsmateriaal. De methode is geschikt voor zelfstudie, maar kan ook worden ingezet bij lessen.

Basisvaardigheden spelling en interpunctie biedt zowel de leerstof voor de basisvaardigheden als voor de voortgezette spelling. Dat betekent dat je in één boek niet alleen de leerstof voor de pabotoets aan het eind van het eerste jaar hebt, maar ook de leerstof voor de rest van de opleiding. Naast 'regelkennis' en 'toepassing' besteden we ook aandacht aan 'afbreken van woorden' en 'interpunctie'.

Dit boekje volgt de nieuwe spelling zoals die wordt beschreven in de *Woordenlijst Nederlandse Taal*, het zogenoemde *Groene Boekje*.

Bij de tweede druk

De tweede druk van *Basisvaardigheden spelling en interpunctie* heeft dezelfde opbouw als de eerste druk. Het verschil met de vorige editie betreft vooral de oefeningen. Niet alleen bevat dit deel meer oefeningen en meer gemixte oefeningen dan de eerste druk, ook is een aantal opgaven herzien. De oefeningen zijn duidelijker opgebouwd van eenvoudig naar complex en de opgaven van hoofdstuk 1 (werkwoorden) zijn uitgebreid. Ook is als bijlage een overzichtelijk werkwoordschema toegevoegd. Er is een nieuw hoofdstuk toegevoegd met extra oefeningen. Deze zijn uitgewerkt met 'ja/nee'-vragen, zoals bij Taaltoets-pabo van het Cito ook het geval is.

In deze tweede druk wordt bovenaan de pagina nog duidelijker aangegeven welke theorie tot de leerstof van de officiële taaltoets behoort. Daarnaast zijn theorie, oefeningen en antwoorden vanzelfsprekend volledig gecorrigeerd. De oefenstof die voorheen op de cd-rom stond, is nu op www.pabowijzer.nl geplaatst.

Wij zijn er stellig van overtuigd, dat *Basisvaardigheden spelling en interpunctie* studenten uitstekend voorbereidt op de Taaltoets-pabo van het Cito.

augustus 2009

Marja Bout en Han de Bruijn

Basisvaardigheden voor pabostudenten

Basisvaardigheden spelling en interpunctie is onderdeel van de serie *Basisvaardigheden* voor pabostudenten. Deze serie is ontwikkeld om studenten op een toegankelijke en doeltreffende manier te helpen hiaten in hun basisvaardigheden weg te werken. Een uitkomst voor alle studenten die straks goed beslagen ten ijs voor de klas willen staan.

De serie voor de Pabo bestaat uit de volgende delen:

- *Basisvaardigheden spelling en interpunctie*
- *Basisvaardigheden grammatica*
- *Basisvaardigheden formuleren*
- *Basisvaardigheden rekenen*

Door de overzichtelijke opbouw en de duidelijke praktijkvoorbeelden is *Basisvaardigheden spelling en interpunctie* ook tijdens de rest van de studie en daarna een handig naslagwerk.

Basisvaardigheden spelling en interpunctie biedt studenten de mogelijkheid om zich de spelling stap voor stap eigen te maken. Met de gratis instaptoets op de website kunnen studenten controleren of hun kennis van de basisspelling toereikend is. Na het maken van deze instaptoets krijgen zij een advies op maat.

1

Werkwoorden

Werkwoordsvormen worden vaak fout gespeld. Niet alleen door leerlingen en studenten, maar ook in zakelijke brieven en in ander drukwerk. Dat komt omdat je van werkwoorden in het woordenboek alleen de infinitief, de grondvorm, aantreft. Verbuigingen en vervoegingen vind je er meestal niet terug; die moet je zelf kunnen vormen. Om werkwoorden foutloos te kunnen spellen, is het nodig dat je de regels van de werkwoordspelling kunt toepassen. Werkwoorden kunnen in veel verschillende vormen voorkomen. Daarbij zijn er ook nog sterke en zwakke werkwoorden en werkwoorden uit een andere taal. Om al die verschillende vormen van werkwoorden foutloos te kunnen spellen, moet je de zin soms gedeeltelijk ontleden. Daarom is het nodig dat je enige grammaticale begrippen kent; die tref je aan in bijlage 1 achterin dit boek.

Nadat je dit hoofdstuk bestudeerd hebt en alle oefeningen hebt gemaakt, kun je nog meer oefeningen over dezelfde onderwerpen vinden in hoofdstuk 8.

1.1 Infinitief en stam

De meeste werkwoordregels gaan uit van de infinitief of van de stam. De infinitief is een ander woord voor het hele werkwoord. Het is de grondvorm van het werkwoord, zoals je die aantreft in het woordenboek.

De infinitief wordt onvervoegd gespeld.

- Ik blijf op hem *wachten*.
- Ik ga *zwemmen*.

Na **te** schrijf je altijd de infinitief.

- Het is niet te *geloven*.
- Papier is in de kantine te *verkrijgen*.
- Het te *verkrijgen* papier...

Als basis voor het spellen gebruik je de stam. De stam is de infinitief van het werkwoord zonder uitgang **-en**. De stam is dus gelijk aan de ik-vorm van het werkwoord in de tegenwoordige tijd, omdat het de vorm is die je altijd gebruikt na het woord 'ik'. Je hebt de stam nodig voor het spellen van werkwoorden in de tegenwoordige en de verleden tijd (persoonsvormen tegenwoordige tijd en persoonsvormen verleden tijd).

De stam van het werkwoord kun je op twee manieren vinden:

1 Je haalt de uitgang **-en** af van de infinitief:

- *voelen* - *voel*

2 Je zoekt de ik-vorm van de tegenwoordige tijd:

- *varen* - *ik vaar*

Je moet de stam soms een beetje veranderen:

- <i>lopen</i>	stam = <i>lop</i>	ik-vorm = (ik) <i>loop</i>
- <i>kammen</i>	stam = <i>kamm</i>	ik-vorm = (ik) <i>kam</i>
- <i>reizen</i>	stam = <i>reiz</i>	ik-vorm = (ik) <i>reis</i>

Voorbeelden

Vorm van de volgende infinitieven de stam en de ik-vorm.

1	gooien	goui	(ik) gooi
2	kopen	kop	(ik) koop
3	plakken	plakk	(ik) plak
4	rusten	rust	(ik) rust
5	verven	verv	(ik) verf
6	kussen	kuss	(ik) kus

Oefening 1 Vorm de stam en de ik-vorm van de volgende infinitieven.

1 beloven	6 verbazen
2 vallen	7 verdwijnen
3 snuiven	8 interesseren
4 graven	9 verwachten
5 beantwoorden	10 groeien

Oefening 2 Vorm de stam en de ik-vorm van de volgende infinitieven.

1 haten	6 importeren
2 verhuizen	7 individualiseren
3 ontzeggen	8 doden
4 verbaliseren	9 voeren
5 ontheffen	10 trappen

1.2 Tegenwoordige tijd

De tegenwoordige tijd van sterke en zwakke werkwoorden vorm je in het enkelvoud met de **stam** of de **stam + t** en in het meervoud met dezelfde vorm als de **infinitief**.

ik	= stam	1ste persoon enkelvoud
jij, u	= stam + t	2de persoon enkelvoud
hij, zij, het	= stam + t	3de persoon enkelvoud
wij	= infinitief (= het hele werkwoord)	1ste persoon meervoud
jullie	= infinitief (= het hele werkwoord)	2de persoon meervoud
zij	= infinitief (= het hele werkwoord)	3de persoon meervoud

Veel werkwoorden zijn gemakkelijk te spellen, omdat de klank van het woord je helpt.

Werkwoorden waarbij je dat niet kunt horen, zijn lastiger. In die gevallen kun je een ander werkwoord (bijvoorbeeld lopen) in de plaats denken van het lastige werkwoord.

- ik loop hij loopt: je hoort de **t**
- ik antwoord hij antwoordt: hier geldt dezelfde regel: dus ook een **t**

Sommige werkwoorden worden bij het vervoegen gescheiden.

- inschenken ik schenk in
- afkijken zij kijkt af

Voorbeelden

Vorm de vervoegingen van dansen en vinden.

dansen			vinden		
ik dans	dans	= stam	ik vind	vind	= stam
jij dans + t	danst	= stam + t	jij vind + t	vindt	= stam + t
hij dans + t	danst	= stam + t	hij vind + t	vindt	= stam + t
wij dansen	dansen	= infinitief	wij vinden	vinden	= infinitief
jullie dansen	dansen	= infinitief	jullie vinden	vinden	= infinitief
zij dansen	dansen	= infinitief	zij vinden	vinden	= infinitief

Oefening 3 Zet de zin in de tegenwoordige tijd.

1	winnen	Zij ... de hoofdprijs van de loterij.
2	bestellen	Wat jij ..., moet je zelf weten.
3	veronderstellen	Ik ... dat al heel lang.
4	slippen	Wat ... hij gevaarlijk met deze oude auto!
5	verontrusten	V ... jou dat incident niet erg?
6	herinneren	Hij ... zich er niets meer van.
7	vergaderen	V ... jullie echt elke week?
8	verdoven	Bij deze kanaalbehandeling ... hij mij altijd.
9	verbreden	Hij ... de weg aanzienlijk.
10	worden	W ... zij (<i>enkelvoud</i>) later nou lerares of kapster?

Oefening 4 Zet de zin in de tegenwoordige tijd.

1	verzamelen	V ... hij valse munten?
2	overhoren	Hij ... me nog elke dag.
3	schrobben	Zij (<i>enkelvoud</i>) ... de vloer van de winkel.
4	berijden	Welk paard uit de manege ... hij het liefst?
5	zien	We ... aan de overkant een kennis lopen.
6	verzenden	V... hij veel e-mails naar jouw vriend in Zweden?
7	beleven	Op die reis ... hij altijd veel avonturen.
8	bieden	Hij ... meer dan duizend euro op dat schilderij.
9	betalen	B... je vandaag met je chippas?
10	uiten	Hij ... zijn ongenoegen op een vreemde manier.

1.2.1 Onderwerp bij persoonsvorm

Bij de uitleg van werkwoorden tref je altijd hetzelfde rijtje persoonlijke voornaamwoorden aan, omdat je voor het spellen van persoonsvormen het onderwerp moet weten.

1ste persoon enkelvoud	- ik
2de persoon enkelvoud	- jij (u)
3de persoon enkelvoud	- hij (zij/het)
1ste persoon meervoud	- wij
2de persoon meervoud	- jullie
3de persoon meervoud	- zij

De persoonsvormen na 'men' vervoeg je net als de 3de persoon enkelvoud.

De meeste onderwerpen in teksten zien er echter heel wat minder eenvoudig uit. Probeer dan het onderwerp in de zin te vervangen door een persoonlijk voornaamwoord.

- De oude man wandelt in het park

De oude man kun je vervangen door **hij** (3de persoon enkelvoud).

Hij wandelt = stam + t

- Onze pasgeboren prinses slaapt.

Onze pasgeboren prinses kun je vervangen door **zij** (3de persoon enkelvoud).

Zij slaapt = stam + t

- Mijn broer en zijn vriendin komen vanavond eten.

Mijn broer en zijn vriendin kun je vervangen door **zij** (3de persoon meervoud).

Zij komen = infinitief

Voorbeelden

Vervang het onderwerp door een persoonlijk voornaamwoord.

- Het kind valt tegen de stoep.	Het valt tegen de stoep.
- Mijn moeder reist naar Boxtel.	Zij reist naar Boxtel.
- Dat jongetje is bijna jarig.	Hij is bijna jarig.
- Onze burens gaan verhuizen.	Zij gaan verhuizen.
- De krant vermeldt veel ellende.	Zij vermeldt veel ellende.
- Mijn puntenslijper slijpt niet.	Hij slijpt niet.

Oefening 5 Zet de zin in de tegenwoordige tijd.

1	beheersen	De driftige man ... zich ternauwernood.
2	vinden	Die jongen ... dat het in mijn kamer zo tocht.
3	overwinteren	Elk jaar ... mijn overburen in Spanje.
4	ontvluchten	De inwoners ... de stad elk weekend.
5	branden	Kijk uit dat dit jonge kind zijn vingers niet ...!
6	worden	Het ... hoog tijd dat je nieuwe kleren koopt.
7	invoeren	De douane wil niet dat men inheemse dieren ...
8	beantwoorden	Ik weet niet welke vraag het meisje vandaag ...
9	gebeuren	Ik geloof niet dat zoiets tegenwoordig nog ...
10	overhoren	Hij weet dat de leraar hem binnenkort ...!

Oefening 6 Zet de zin in de tegenwoordige tijd.

1	vinden	Elk jaar ... dit feest plaats in juni.
2	verlangen	V...jij en je vriend erg naar die vakantie in Frankrijk?
3	toekijken	Die kinderen ... hoe hun vader het vlees snijdt.
4	worden	De student ... vandaag nog opgebeld door het uitzendbureau.
5	antwoorden	A... hij altijd zo luid dat iedereen het kan horen?
6	uitbarsten	Met z'n allen ... de leerlingen in een luid gejuich ...
7	overtuigen	O... het bestuur hem van zijn ongelijk?
8	geloven	Mijn buurman ... altijd dat het wel goed komt!
9	rijden	R...je broer nog steeds op die brommer?
10	krijgen	Niet altijd ... mijn collega en ik op tijd ons salaris.

1.2.2 'Je' achter persoonsvorm

Als het onderwerp **je** of **jij** achter de persoonsvorm staat, verdwijnt de extra **t**:

- jij loopt
- jij reist
- je antwoordt
- loop jij?
- reis jij?
- antwoord je?

De **t** achter de persoonsvorm verdwijnt bij de 2de persoon enkelvoud. De **t** achter de persoonsvorm verdwijnt alleen als er **jij** of **je** staat en verdwijnt niet als er **je zus** of **je oma** staat. **Je zus** of **je oma** kun je vervangen door het persoonlijk voornaamwoord **zij** (3de persoon enkelvoud) en niet door **jij** (2de persoon enkelvoud). De **t** valt dan niet weg. Bij werkwoorden als *lopen* en *reizen* kun je dat goed horen, maar bij werkwoorden als *vinden* of *antwoorden* niet.

Als je het verschil niet kunt horen, kun je één van de volgende strategieën gebruiken:

- Verander **je** in **jij**. Als dat kan, valt de **t** weg. Als dat niet kan, blijft de **t** gewoon staan.
- Verander het werkwoord in *lopen* of *slapen* en je hoort of de **t** wegvalt.

Voorbeelden

Spel de werkwoorden in de volgende zinnen correct.

- Slaap **je**?
- Slaap **jij**?

Hier kan **je** veranderen in **jij**. De **t** valt weg.
Bovendien hoor je dat de **t** wegvalt.

- Slaapt **je** oma?
- Slaapt **jij** oma?

Hier kan **je** geen **jij** worden. De **t** blijft hier staan.
Bovendien hoor je dat de **t** blijft staan.

- Word **je** verkouden
- Word **jij** verkouden?

Hier kan **je** in **jij** veranderen. De **t** valt weg.
Verander *word* in *loop* en je hoort dat de **t** wegvalt.

- Wordt **je** oma verkouden?
- Wordt **jij** oma verkouden?

Hier kan **je** geen **jij** worden. De **t** blijft hier staan.
Verander *wordt* in *loopt* en je hoort dat de **t** niet wegvalt.

Oefening 7 Zet de zin in de tegenwoordige tijd.

1	uitslapen	S... jij altijd zo lang uit?
2	branden	B... hij zijn vingers niet aan die hete schaal?
3	antwoorden	A... je altijd beleefd op zijn vraag?
4	zien	Z... je hem daar wandelen?
5	worden	W... je zwager later nog tandarts?
6	verbreden	Vanmiddag ... je je kennis in dat college.
7	doden	D... jij die kleine insecten voor de wetenschap?
8	aanvaarden	A... je broer die functie bij dat bedrijf?
9	richten	R... jij je woede af op die lantaarnpaal?
10	beantwoorden	Deze brief ... je maar later!

Oefening 8 Zet de zin in de tegenwoordige tijd.

1	bevreedden	Het ... ons allemaal dat ze laat komt.
2	verbeelden	Wat ... je je wel!
3	luiden	Elke ochtend ... je de kerkklok.
4	uithouden	H... je het niet meer uit van de spanning?
5	vinden	Wat ... je moeder van dat idee?
6	snijden	S... jij je in je vinger?
7	bidden	B... je broer nog altijd in zijn kamer?
8	worden	W... jij nou niet horendol van dat gezeur?
9	uitbeelden	B... je favoriete acteur die persoon goed uit?
10	vastbinden	B... je je vast aan dat ijzeren hek?

1.2.3 Tegenwoordig deelwoord, gebiedende wijs en aanvoegende wijs

Het tegenwoordig deelwoord maak je door achter de infinitief een **d** te plaatsen. Je kunt niet van ieder werkwoord een tegenwoordig deelwoord maken. Het tegenwoordig deelwoord wordt ook wel onvoltooid deelwoord genoemd.

- Zingend staat hij onder de douche.
- Huilend komt zij op school aan.
- Lachend zwaait zij hem uit.

De gebiedende wijs is een werkwoordsvorm die een gebod uitdrukt. De gebiedende wijs gebruik je meer in de spreektaal dan in de schrijftaal. Het werkwoord in de gebiedende wijs schrijf je meestal net als de stam. Als het onderwerp **u** is, krijgt de stam er een **t** bij.

- Verdwijs!
- Komt u eens even naar voren!

De aanvoegende wijs is een werkwoordsvorm die een wens, een aanwijzing of een toegeving uitdrukt. De aanvoegende wijs wordt tegenwoordig vrijwel niet meer gebruikt.

- Leve de koningin!

Voorbeelden

Vorm het tegenwoordig deelwoord, de gebiedende en aanvoegende wijs in de volgende zinnen.

- (Denken) aan Holland zie ik brede rivieren.
- Denkend aan Holland zie ik brede rivieren.

- (Komen) hier!
- Kom hier!

- (Betalen) u de ober eens snel!
- Betaalt u de ober eens snel!

- Het (zijn) zo.
- Het zij zo.

Oefening 9 Vul de juiste vorm van het werkwoord in.

- 1 spelen S... eens een ander spel!
- 2 lopen L... eens door!
- 3 nemen N... en eet van dit brood!
- 4 geven G... die brochure eens door!
- 5 blijven B... u daar maar staan!
- 6 melden M... u altijd bij de portier.
- 7 zuchten Z... kwam hij de berg op geklommen.
- 8 lopen Wij gaan altijd ... naar school.
- 9 dansen D... gaat zij door het leven.
- 10 kauwen K... stond hij voor de klas.

Oefening 10 Vul de juiste vorm van het werkwoord in.

- 1 dromen D... maar lekker!
- 2 bezoeken B... u ons restaurant eens!
- 3 trekken T... zelf uw conclusies.
- 4 vegen V... u uw stoepje schoon!
- 5 leven L... de vakantie!
- 6 geloven G... dat nu maar!
- 7 slapen S... in de bus kwamen wij op onze bestemming aan.
- 8 weten W... dat hij niet van vis hield, deed ik mijn inkopen.
- 9 fluiten F... deed de man zijn werk.
- 10 zwemmen Wij hebben de overkant ... bereikt.

1.2.4 Persoonsvormen in samengestelde zinnen

Een samengestelde zin bestaat uit meer dan een zin. De zinnen zijn met elkaar verbonden door een komma of een voegwoord. Aan de hoeveelheid persoonsvormen kun je zien uit hoeveel zinnen een samengestelde zin bestaat. In samengestelde zinnen herken je de persoonsvormen minder snel dan in enkelvoudige zinnen. Als je de zin van de tegenwoordige tijd in de verleden tijd zet, of van de verleden tijd in de tegenwoordige tijd, vind je alle persoonsvormen van de zin.

- Ik begrijp niet, wat je bedoelt. tegenwoordige tijd
- Ik begreep niet, wat je bedoelde. verleden tijd

De persoonsvormen zijn: **begrijp** en **bedoelt**.

Voorbeelden

Wijs de persoonsvormen aan.

- Ze **gelooft** niet dat hij de brief beantwoordt.
- Ze **geloofde** niet dat hij de brief beantwoordde.

Persoonsvormen zijn: **gelooft** en **beantwoordt**.

- Hij **heeft** de brief nog niet beantwoord.
- Hij **had** de brief nog niet beantwoord.

Persoonsvorm is: **heeft**.

- Is het waar dat zij de brief beantwoordt?
- Was het waar dat zij de brief beantwoordde?

Persoonsvormen zijn: **is** en **beantwoordt**.

- De brief **is** intussen al door haar beantwoord.
- De brief **was** intussen al door haar beantwoord.

Persoonsvorm is: **is**.

Oefening 11 Verbeter de spelling van de persoonsvorm(en) als dat nodig is.

- 1 Hij vermoed dat zoiets hier nog gebeurt.
- 2 Hij denkt dat jij het werkstuk voor hem samensteld.
- 3 Heeft hij de fraude vermoed?
- 4 Weet jij, of ze nog in sinterklaas geloofd?
- 5 Ik verwacht dat hij beterschap beloofd.
- 6 Hij weet dat ze in het donker liever niet rijdt.
- 7 Mijn moeder beloofd dat ze een heerlijke maaltijd voor ons bereid.
- 8 Zegt de vrouw nog steeds dat men haar bedreigd?
- 9 Hij geloofd niet dat hij wordt beoordeeld.
- 10 Beweert zij dat het contract is beëindigd?

Oefening 12 Verbeter de spelling van de persoonsvorm(en) als dat nodig is.

- 1 Ik denk niet dat de leraar de zinnen vandaag overhoord.
- 2 Weet hij, dat jij zijn brieven verbrand?
- 3 Berekend zij nog of de schuld bijna afgelost is.
- 4 Kan het zijn dat zij mij niet vertrouwt?
- 5 Het schema vermeld niet of er nog een vervolg plaatsvind.
- 6 Ik geloof niet dat iemand die vreemde opgaven verbeterd.
- 7 Hij hoorde dat de rechter die verdachte tot twaalf jaar tbs veroordeeld.
- 8 Verwacht jij ook dat hij de brief niet beantwoord?
- 9 Als hij zich als leeuw verkleed, lijkt hij het meest op zichzelf.
- 10 Wij hoorden dat Erik alweer verhuisd.

1.3 Verleden tijd

Zwakke werkwoorden hebben in de stam van de tegenwoordige tijd dezelfde klank als in de stam van de verleden tijd.

- ik bak – ik bakte
- ik speel – ik speelde

Omdat dezelfde klank regelmatig terugkomt, noem je deze werkwoorden ook wel **regelmatige werkwoorden**.

Sterke werkwoorden hebben in de stam van de tegenwoordige tijd en in de stam van de verleden tijd een andere klank.

- ik loop – ik liep
- ik eet – ik at

Omdat de klank wisselt in deze werkwoorden, noem je deze werkwoorden ook wel **onregelmatige werkwoorden**.

Bij sterke werkwoorden kun je goed horen hoe je de verleden tijd moet spellen. Voor het spellen van zwakke werkwoorden moet je de regel van de verleden tijd kennen. De verleden tijd van de zwakke werkwoorden vorm je met:

- stam + **te** of **de** voor het enkelvoud;
- stam + **ten** of **den** voor het meervoud.

Als de laatste letter van de stam eindigt op een stemloze medeklinker, dan komt de uitgang **-tel/-ten** achter de stam te staan.

Stemloze medeklinkers zijn: **t, x, k, f, s, c, h, p**

Als de laatste letter van de stam niet eindigt op een stemloze medeklinker, maar op een andere letter, dan komt de uitgang **-del/-den** achter de stam (zie paragraaf 1.3.1).

- snoepen snoep ik snoepte
- studeren studeer ik studeerde

Voorbeelden

Vervoeg en herken de zwakke en sterke werkwoorden.

buigen	boog	gebogen	- klank verandert	sterk
sproeien	sproeide	gesproeid	- klank verandert niet	zwak
worden	werd	geworden	- klank verandert	sterk
kopen	kocht	gekocht	- klank verandert	sterk
luisteren	luisterde	geluisterd	- klank verandert niet	zwak
gaan	ging	gegaan	- klank verandert	sterk

Oefening 13 Zet de zin in de verleden tijd.

1	vertonen	Gisteren ... de jongens op het strand een prachtig kunstje.
2	krijgen	Op mijn verjaardag ... de kinderen een leuke verrassing.
3	doorgeven	Het bericht ... ik maar ...
4	voorspellen	Het KNMI ... gisteren het mooiste weer van de wereld.
5	geven	Daar ... ik echt niets om!
6	kijken	Bij die bocht ... hij de andere kant op.
7	rekenen	Ik ... op jouw stuurmanskunst!
8	komen	K... die docent nu weer te laat?
9	eisen	De bejaarde generaal ... een beschuitje bij het ontbijt.
10	afkijken	Zij ... tijdens dit tentamen meermalen ...

Oefening 14 Zet de zin in de verleden tijd.

1	lopen	De kinderen ... al voor de derde keer de Duinenmars.
2	geven	Vanmorgen ... de voltallige directie het startsein tot verandering.
3	spreken	S... je hem daar nog over?
4	kopen	De iPod die wij ... bleek een miskoop!
5	laten	Waarom ... je die aanbieding aan je neus voorbijgaan?
6	zoeken	Op internet ... we naar een leuk cafeetje.
7	nakijken	De dokter ... me eens helemaal ...
8	bellen	Waarom ... je gisteren zo laat?
9	gaan	Na afloop van de musical ... we nog een wijntje drinken.
10	bieden	Wie ... er meer dan een ton voor dat schilderij?

1.3.1 Taxikofschip

Bij zwakke werkwoorden kun je vaak horen of je de verleden tijd van een werkwoord met **-de** of met **-te** schrijft.

- plukt - plukte
- voelt - voelde

hoor je **-te**, dan schrijf je **-te**
hoor je **-de**, dan schrijf je **-de**

Bij sommige werkwoorden kun je het verschil niet zo goed horen. In die gevallen moet je naar de laatste letter van de stam kijken om te weten of je de verleden tijd van een werkwoord met **-de** of met **-te** schrijft.

Het begrip ‘**taxikofschip**’ is gemakkelijker te onthouden, dan de losse stemloze medeklinkers: **t x k f s c h p**. Je kunt daarom van het volgende ezelsbruggetje gebruikmaken:

- Als de laatste letter van de stam in het woord **taxikofschip** voorkomt, dan vorm je de verleden tijd met **-tel/-ten**.
- Als de laatste letter van de stam niet voorkomt in **taxikofschip**, dan vorm je de verleden tijd met de uitgang **-del/-den**.

Bedenk wel dat je alleen moet kijken naar de medeklinkers van het woord **taxikofschip** en niet naar de klinkers. Je kunt ook zelf een woord bedenken waarin de letters **t x k f s c h p** voorkomen: *‘t sexy fokschaap* of iets dergelijks.

Voorbeelden

Vorm de verleden tijd en gebruik het ezelsbruggetje.

gebruiken	ik gebruikte	stam = gebruik	laatste letter = k	k = in taxikofschip + te
bestellen	ik bestelde	stam = bestel	laatste letter = l	l = niet in taxikofschip + de
raden	ik raadde	stam = rad	laatste letter = d	d = niet in taxikofschip + de
reizen	ik reisde	stam = reiz	laatste letter = z	z = niet in taxikofschip + de

Sommige werkwoorden worden bij het vervoegen gescheiden:

afschaffen	ik schafte af	stam = schaff	laatste letter = f	f = in taxikofschip + te
inkleuren	ik kleurde in	stam = kleur	laatste letter = r	r = niet in taxikofschip + de

Oefening 15 Zet de zin in de verleden tijd.

- 1 ontvoeren In dat land ... veel bendes de toeristen.
- 2 zuchten Tijdens de rechtszitting ... het aanwezige publiek vaak.
- 3 braden Toen je de kippenpoten ..., heb je niet op het vuur gelet.
- 4 benutten Op de een of andere manier ... de kinderen hun tijd niet goed.
- 5 dreigen De ontvoerders van die man ... de regering met een ultimatum.
- 6 overtuigen O... de ouders hun kinderen met redelijke argumenten?
- 7 besturen De commissarissen van dit concern... het bedrijf onbehoorlijk.
- 8 beklagen Het bestuur van die vereniging ... zich over dat wangedrag.
- 9 gebeuren Het ... dit jaar meer dan eens dat de bliksem insloeg.
- 10 onterven De oude vrouw van die winkel ... haar hele familie.

Oefening 16 Geef aan of de verleden tijd goed of fout is gespeld.

- 1 De decaan verteldde ons een prachtige anekdote.
- 2 In april bloeide deze tulpen echt maar even.
- 3 Lukte het je die lamp nog tijdig te vervangen?
- 4 Deze jongens verwondde zich met dat spelletje.
- 5 Bereidde de kok de gerechten al zo lang van tevoren?
- 6 Ik beantwoorde de vraag zo onduidelijk mogelijk.
- 7 Kافتte die scholieren hun eigen boeken nog?
- 8 Waarom barstte die jongens in lachen uit?
- 9 De acteurs overnachtte die nacht in een gezellig hotelletje.
- 10 Besteede jij je aandacht aan iets anders?

1.3.2 Werkwoorden met z en v

Bij zwakke werkwoorden die eindigen op **-zen** en **-ven** moet je goed opletten: hier is de laatste letter van de stam niet dezelfde letter als de laatste letter van de ik-vorm.

De infinitief van deze werkwoorden schrijf je met een **-z** en een **-v** en daarom krijgt de stam die ook. Omdat Nederlandse woorden vrijwel nooit eindigen op een stemhebbende medeklinker, verandert aan het einde van de ik-vorm deze **z** in een **s** en deze **v** in een **f**. Je noemt dit wel een **valse s** en een **valse v**, omdat deze letters je in de war brengen.

Bij het vormen van de verleden tijd krijgen de werkwoorden die eindigen op **-zen** en **-ven** dus de uitgang **-de/-den**.

– verhuizen	stam = verhuiz	ik-vorm = verhuis	ik verhuisde
– verven	stam = verv	ik-vorm = verf	ik verfde
– razen	stam = raaz	ik-vorm = raas	ik raasde
– geloven	stam = gelov	ik-vorm = geloof	ik geloofde

Werkwoorden waarvan de stam eindigt op een **sj** krijgen in de verleden tijd na de stam de uitgang **-te/-ten**.

– roetsjen	stam = roetsj	ik roetsjte
------------	---------------	-------------

Voorbeelden

Zet de volgende werkwoorden in de verleden tijd.

ik verloop me	infinitief is verloven	ik verloofde me	kijk naar v
ik suf	infinitief is suffen	ik sufte	kijk naar f
ik beleef	infinitief is beleven	ik beleefde	kijk naar v
ik verbaas me	infinitief is zich verbazen	ik verbaasde me	kijk naar z
ik beroof	infinitief is beroven	ik beroofde	kijk naar v
ik vis	infinitief is vissen	ik viste	kijk naar s
ik onturf	infinitief is onterven	ik onturfde	kijk naar v
ik paf	infinitief is paffen	ik pafte	kijk naar f

Oefening 17 Zet de zin in de verleden tijd.

- 1 verbazen Het ... me elke keer weer om dat berichtje te horen.
- 2 beroven Dit groepje ... elk weekend de plaatselijke bank.
- 3 verhuizen V... jullie alweer naar Twente?
- 4 streven De managers ... naar een goede onderhandelingsbasis.
- 5 zeven Op het strand ... de kinderen de natte schelpen.
- 6 stoven Vroeger ... mijn tante altijd dat rundvlees.
- 7 bonzen Heel laat vannacht ... dat groepje op de deur van het huis.
- 8 kruisen Dat ... mijn pad.
- 9 leven Na dat bericht ... hij helemaal op.
- 10 beven Natuurlijk ... ik na die botsing met die fietser!

Oefening 18 Geef aan of de verleden tijd *goed* of *fout* is gespeld.

- 1 dansen De menigte dansten op het ritme van de muziek.
- 2 verven Mijn grootouders verften altijd hun tuinhuisje.
- 3 brengen Wij brachtten de muzikant naar huis.
- 4 gonzen Rond het stemlokaal gonsde het van de geruchten.
- 5 veinzen Ik veinsde voor de klas een goed humeur.
- 6 aanwijzen De kinderen wijsden direct de dader aan.
- 7 durven Dat durfde zij echt niet voor haar rekening te nemen.
- 8 begrazen Begraasde die ossen deze weilanden in dat natuurgebied?
- 9 blazen De klarinettist blaasde te hard in haar instrument.
- 10 verhuizen Tegen hun wil verhuisden de antikrakers naar een vervallen pand.

1.4 Voltooid deelwoord

Een voltooid deelwoord kan alleen in de zin staan als er al een persoonsvorm (een vorm van hebben, zijn of worden) in de zin staat. Een voltooid deelwoord begint meestal met het voorvoegsel **ge-**:

- Hij heeft **gelachen**.
- Hij wordt **geslagen**.
- Hij is **gestraft**.

Het voltooid deelwoord van sterke werkwoorden eindigt op:

- **-en** : gelopen, gezongen

Het voltooid deelwoord van zwakke werkwoorden kan eindigen op:

- **-d** : gevoeld, geantwoord ge + -stam + **d**
- **-t** : gedanst, geplukt ge + -stam + **t**
- **-en** : gebakken, gewassen ge + -stam + **en**

Als de laatste letter van de stam eindigt op een van de stemloze medeklinkers **t, x, k, f, s, c, h, p**, dan eindigt het voltooid deelwoord op een **t**.

Als de laatste letter van de stam niet eindigt op een stemloze medeklinker, dan eindigt het voltooid deelwoord op een **d**.

De regel van het voltooid deelwoord van de zwakke werkwoorden lijkt erg op de regel van de verleden tijd. Bij het spellen van het voltooid deelwoord kun je net als bij de verleden tijd gebruikmaken van het ezelsbruggetje **taxikofschip** (zie paragraaf 1.3.1).

Ook bij het voltooid deelwoord moet je opletten bij de werkwoorden die eindigen op **-zen** en **-ven** (zie paragraaf 1.3.2).

Voorbeelden

Vorm het voltooid deelwoord van de volgende werkwoorden.

- We zijn vaak (**struikelen**) onderweg. - We zijn vaak **gestruikeld** onderweg.

Struikelen is een zwak werkwoord. De stam eindigt op **-l**, dus **gestruikeld** eindigt op **-d**.

- Die student is (**zakken**). - Die student is **gezakt**.

Zakken is een zwak werkwoord. De stam eindigt op **-k**, dus **gezakt** eindigt op **-t**.

- Die andere student is (**slagen**). - Die andere student is **geslaagd**.

Slagen is een zwak werkwoord. De stam eindigt op **-g**, dus **geslaagd** eindigt op **-d**.

- Hij heeft de brief (**verzenden**). - Hij heeft de brief **verzonden**.

Verzenden is een sterk werkwoord en eindigt dus op **-en**.

Oefening 19 Vorm het voltooid deelwoord.

1	ontleden	Ik heb de zinnen ...
2	gebeuren	Ik vermoed dat het vorige week is ...
3	plegen	De verdachte bekende dat hij de inbraak had ...
4	importeren	Deze camera's worden uit China ...
5	scheren	Mijn vader heeft zich deze morgen niet ...
6	zenden	Ik heb hem die brief al een tijd geleden ...
7	herstellen	Toen alle schade was ..., keerde men naar huis terug.
8	verdoven	Voor de operatie aan haar oor werd ze licht ...
9	barsten	De fles is door die val ...
10	prijzen	Vanwege de uitverkoop zijn de artikelen laag ...

Oefening 20 Geef aan of het voltooid deelwoord *goed* of *fout* is gespeld.

1	dweilen	Heb jij de gang nog gedweilt?
2	groeien	Mijn kleine neefje is in korte tijd hard gegroeid.
3	verbazen	Zijn negatieve gedrag heeft me altijd al verbaast.
4	polsen	Heb jij hem al gepolst over die reis?
5	verzamelen	Deze munten heb ik allemaal zelf verzameld.
6	handhaven	De voetbalclub heeft zich in de hoofdklasse gehandhaaft.
7	aflossen	Ik heb deze schuld bijna afgelost.
8	beledigen, maken	Omdat ik die man heb beledigt, heb ik mijn excuses gemaakt.
9	fietsen	Heb jij dat hele eind gefietst?
10	aanslibben	Na de storm was er heel wat troep op het strand aangeslibt.

1.4.1 Voltooid deelwoord of persoonsvorm

Niet alle voltooid deelwoorden beginnen met het voorvoegsel **ge-**.

Werkwoorden die beginnen met **be-**, **er-**, **ge-**, **her-**, **ver-** en **ont-** hebben al een voorvoegsel en krijgen er bij het voltooid deelwoord niet nog een **ge-** bij.

- beroven
- erkennen
- ontmoeten
- Hij is beroofd.
- Hij heeft zijn zoon erkend.
- Ik heb hem ontmoet.

Persoonsvorm en voltooid deelwoord kunnen hierdoor erg op elkaar lijken. Controleer dus altijd goed of je een persoonsvorm of een voltooid deelwoord moet spellen.

- Het gebeurt vandaag. (persoonsvorm)
- Het is vandaag gebeurd. (voltooid deelwoord)
- Hij herkent haar niet. (persoonsvorm)
- Hij heeft haar niet herkend. (voltooid deelwoord)

Voorbeelden

Spel de werkwoorden in de volgende zinnen correct.

- De stoel is opnieuw (bekleden).
- De stoel is opnieuw bekleed.

Bekleed is voltooid deelwoord: je kijkt of de **-d** in het **taxikofschip** voorkomt.

- Hij heeft de brief (beantwoorden).
- Hij heeft de brief beantwoord.

Beantwoord is voltooid deelwoord: je kijkt of de **-d** in het **taxikofschip** voorkomt.

- Ik begrijp wat ze (bedoelen).
- Ik begrijp wat ze bedoelt.

Bedoelt is persoonsvorm: je vindt het onderwerp **ze** en je schrijft stam + **t**.

- Hij heeft die oude vrouw (beroven).
- Hij heeft die oude vrouw beroofd.

Beroofd is voltooid deelwoord: je kijkt of de **v** in het **taxikofschip** voorkomt.

- Ik denk dat je vader je niet (geloven).
- Ik denk dat je vader je niet gelooft.

Gelooft is persoonsvorm: je vindt het onderwerp **je vader** en je schrijft stam + **t**.

Oefening 21 **Vorm de persoonsvorm of het voltooid deelwoord.**

1	besteden	Tijdens de uitverkoop heb ik weer veel te veel geld ...
2	vergaderen	Er wordt af en toe wat ... in onderwijsland.
3	herkennen	Ik weet niet of hij zo wordt ...
4	ontgroeien	Ben jij dat stadium ook ...?
5	betekenen	Ik beseft niet goed wat dat voor hem ...
6	ontwormen	Af en toe moet de poes ... worden.
7	beschadigen	De autodeur werd tijdens de botsing zwaar ...
8	verontschuldigen	Hij ... zich daarover.
9	bekennen	De dader heeft na een moeizaam verlopen verhoor ...
10	vergissen	Omdat hij zich in de tijd ... , gingen die kinderen te laat naar bed.

Oefening 22 **Geef aan of de werkwoorden goed of fout zijn gespeld.**

1	onthullen	De wethouder had het standbeeld onthuld.
2	gebeuren	Is dat ongeval in een onbewaakt ogenblik gebeurt?
3	erkennen	Dat hij zijn ongelijk erkent, is al een stap in de goede richting.
4	beantwoorden	Zij mailde dat zij de brief niet beantwoordt.
5	beroven	Vorige week is zij van al haar sieraden berooft.
6	verdelen	De buit werd onder de inbrekers eerlijk verdeelt.
7	ontwrichten	Wist jij dat haar arm bij het sporten is ontwricht?
8	beledigen	Waarom hij zijn vader zo beledigd, is mij een raadsel.
9	vermoeden	Dat vermoed de politie allang!
10	ontwikkelen	De demissionaire minister heeft een ingewikkeld plan ontwikkelt.

1.4.2 Scheidbare en onscheidbare werkwoorden

Onscheidbare samengestelde werkwoorden zijn werkwoorden die bestaan uit twee woorden die niet te scheiden zijn. Een voltooid deelwoord van een onscheidbaar samengesteld woord krijgt geen **ge-**.

- doorzien
- overdrijven
- ondertekenen
- Ik heb hem doorzien.
- Hij heeft erg overdreven.
- Zij heeft de brief ondertekend.

Scheidbare samengestelde werkwoorden zijn werkwoorden die bestaan uit twee woorden die je bij het vervoegen wel kunt scheiden. Deze werkwoorden krijgen het voorvoegsel **ge-** gewoonlijk tussen de twee woorden in.

- overdrijven
- afvallen
- onderlopen
- De wolken zijn overgedreven.
- Ik ben erg afgevallen.
- De straten waren ondergelopen.

Voorbeelden

Vorm het voltooid deelwoord van de volgende werkwoorden.

- We hebben (overwinteren) in Spanje.
- De kelder was (onderlopen) door de regen.
- We zijn twee kilo (afvallen).
- De honden zijn goed (africhten).
- Het plan was niet goed (overdenken).
- We hebben overwinterd in Spanje.
- De kelder was ondergelopen door de regen.
- We zijn twee kilo afgevallen.
- De honden zijn goed afgericht.
- Het plan was niet goed overdacht.

Oefening 23 Vorm het voltooid deelwoord.

1	aanmelden	Zij heeft zich gisteren bij dat castingbureau ...
2	nakijken	Heb jij wel eens ... of dat werkelijk zo is?
3	overstromen	Dat dorpje onder aan de heuvel is vannacht ...
4	voorspellen	Heeft de waarzegster dat ...?
5	afritsen	Ik heb de onderkant van mijn broek ...
6	aantrekken	Ik weet niet meer wat ik toen heb ...
7	afschrijven	Zijn auto heeft hij allang ...
8	inrichten	Wat had jij dat huisje leuk ...
9	voorzeggen	Wordt het antwoord tijdens dat tentamen echt ...?
10	overnachten	Ik heb gisteravond heerlijk in dat pittoreske hotelletje ...

Oefening 24 Vervoeg het werkwoord correct.

1	invoeren	Ik weet dat hij kostbare lading ...
2	nalezen	Ik heb die zin een paar keer ...
3	aanrichten	Die storm heeft veel schade ...
4	aanwijzen	Dat heb je me nu al twee keer ...!
5	aankijken	Het kind had me heel lang ...
6	voorstellen	Ik geloof dat hij zich daar iets anders bij ...
7	oppassen	Ik heb vaak bij de kinderen van die ouders ...
8	overwinteren	Barentsz en Van Heemskerk hebben op Nova Zembla ...
9	overkijken	Zij hadden hun werk nog even ...
10	misleiden	De inbrekers hebben de bewakers met een truc ...

1.5 Bijvoeglijk gebruikte werkwoorden

Een bijvoeglijk gebruikt voltooid deelwoord is geen werkwoord. Het is wel afgeleid van een werkwoord.

- de **gebroken** bloempot
- de **geplukte** rozen
- de **gebakken** vis

Gebroken/geplukte/gebakken zijn hier bijvoeglijke naamwoorden, al lijken ze erg op werkwoorden. Je vervoegt het bijvoeglijk naamwoord dat van een voltooid deelwoord is afgeleid niet als een werkwoord. Je vormt het zoals een gewoon bijvoeglijk naamwoord.

- laat
- late
- gehaat
- gehate

Om de van voltooid deelwoorden afgeleide bijvoeglijke naamwoorden goed te spellen, moet je met twee dingen rekening houden:

- 1 Om te weten of dit bijvoeglijk naamwoord eindigt op een **-e** of op **-en** moet je naar het voltooid deelwoord kijken. Eindigt het voltooid deelwoord op **-en**, dan schrijf je dit bijvoeglijk naamwoord ook met **-en**; eindigt het voltooid deelwoord op **-d** of **-t**, dan eindigt dit bijvoeglijk naamwoord op een **-e**.
- 2 Je vervoegt het woord niet, maar je vormt het als een bijvoeglijk naamwoord. Trucje: je schrijft het dus zo kort mogelijk op (zie paragraaf 3.2).
 - De foto is vergroot. - de vergrote foto (met **één o** en **één t**)
 - De bank is bekleed. - de beklede bank (met **één e** en **één d**)
 - De bloempot is gebroken. - de gebroken bloempot (met **één o**, **één k** en **-en**)

Voorbeelden

Verklaar de spelling van het bijvoeglijk naamwoord.

- de **gebroken** bloempot - **breken/brak/gebroken**
gebroken eindigt op **-en**, dus het bijvoeglijk naamwoord eindigt op **-en**.

- de **geplukte** rozen - **plukken/plukte/geplukt**
geplukt eindigt op **-t**, dus het bijvoeglijk naamwoord eindigt op een **-e**.

- de **beklede** bank - **bekleden/bekleedde/bekleed**
bekleed eindigt op **-d**, dus het bijvoeglijk naamwoord eindigt op een **-e**.

Oefening 25 Vorm het bijvoeglijk naamwoord.

1	verwijderen	De ... fietsen werden nooit meer teruggevonden.
2	importeren	De uit Spanje ... nootjes smaken mij goed.
3	uitvergroten	Wat is die ... foto fraai geworden!
4	starten	De zojuist ... motor maakte veel lawaai.
5	besteden	Tijdens de goed ... vakantie werd zij ziek.
6	ontvangen	De ... cadeaus brachten veel geld op.
7	inrichten	Het fraai ... huis staat in brand.
8	verwennen	Gisteren huilden de ... kinderen erg veel.
9	verkleiden	De ... man zorgde voor veel paniek.
10	verzuimen	Je zult de ... lessen moeten inhalen.

Oefening 26 Vorm het woord correct.

1	doden	Het ... konijn lag in de etalage van de slager.
2	haten	Elke ochtend zwom de ... dictator twee rondjes.
3	beroven	Heel vaak huilden die ... toeristen.
4	verplichten	Ik vind die ... vakken erg moeilijk.
5	lopen	De ... afstand is slechts vijf kilometer.
6	wassen	Hebben die moeders de ... lakens laten vallen?
7	verloten	De ... prijzen waren door de voorzitter van de jury uitgedeeld.
8	barsten	Heb jij de ... vaas nog kunnen lijmen?
9	beëdigen	Gisteren ontmoette ik een ... makelaar.
10	beantwoorden	Ik heb de ... brief op het dressoir gelegd.

1.6 Engelse werkwoorden

Engelse werkwoorden hebben klanken en letters die in Nederlandse werkwoorden niet of nauwelijks voorkomen. Je kunt luisteren naar de klank om te weten hoe je de verleden tijd en het voltooid deelwoord spelt: als de laatste letter van de stam klinkt als een sisklank, dan vorm je de verleden tijd en het voltooid deelwoord met **-t(en)**.

Gemakkelijker is het om niet naar de klank te hoeven luisteren, maar om de regel te gebruiken die je hebt geleerd bij de Nederlandse werkwoorden. Het ezelsbruggetje met het **taxikofschip** kun je ook gebruiken voor de werkwoorden die aan het Engels ontleend zijn bij het vormen van de verleden tijd en het voltooid deelwoord.

1.6.1 Tegenwoordige tijd

Van de Engelse werkwoorden vorm je de tegenwoordige tijd in het enkelvoud met **stam** of **stam + t** en in het meervoud met de **infinitief**, precies zoals bij Nederlandse werkwoorden.

Voor de Engelse werkwoorden geldt bovendien:

- 1 Werkwoorden die in het Engels eindigen op een toonloze **-e** houden die toonloze **-e** ook in de stam. Een toonloze **-e** is een **e**-klank die je niet hoort, maar wel schrijft. De toonloze **-e** wordt ook wel **stomme -e** genoemd.
 - to time – ik time hij timet wij timen
- 2 Engelse werkwoorden die in de laatste lettergreep een lange oo-klank hebben, worden vernederlandst:
 - choken – ik chook hij chookt wij choken
- 3 Net zoals bij de Nederlandse werkwoorden verdwijnt de **t** als **je** of **jij** achter de stam staat:
 - jij faxt – fax jij?

Voorbeelden

Vervog de werkwoorden in de tegenwoordige tijd.

saven	ik save	hij savet	wij saven	save jij?
barbecueën	ik barbecue	hij barbecuet	wij barbecueën	barbecue jij?
leasen	ik lease	hij leaset	wij leasen	lease jij?
scoren	ik scoor	hij scoort	wij scoren	scoor jij?
bridgen	ik bridge	hij bridget	wij bridgen	bridge jij?
racen	ik race	hij racet	wij racen	race jij?

Oefening 27 Zet de zin in de tegenwoordige tijd.

1	finishen	De atleten ... op verschillende tijden.
2	promoten	Dit bedrijf ... al jaren dit product.
3	faxen	F... jij dit bericht even voor mij!
4	plannen	Veel studenten ... hun studie goed.
5	saven	Het is belangrijk dat wij die bestanden snel ...
6	sponsoren	Mijn vader ... al jaren die vereniging.
7	recyclen	Het afvalbedrijf ... de opgehaalde koelkasten niet zelf.
8	bowlen	Weet hij wel dat ik goed ...?
9	bingoën	De bejaarden ... bijna dagelijks in de recreatiezaal.
10	joggen	Elke zaterdagmorgen ... het meisje vier kilometer.

Oefening 28 Zet de zin in de tegenwoordige tijd.

1	downloaden	D... je broer altijd die spelprogramma's van internet?
2	barbecueën	Op de camping ... men heel erg veel de laatste jaren.
3	bridgen	Al vijf uur lang ... die club om het kampioenschap.
4	checken	Elk half uur ... hij zijn antwoordapparaat op berichten.
5	hockeyen	Het damesteam van dat dorp ... in de hoofdklasse.
6	interviewen	De kinderen van die school ... de beroemde kinderboekschrijver.
7	scannen	Zij ... al haar documenten voor haar portfolio.
8	checken	De hotelgast ... voor de veiligheid zijn gegevens op het vliegticket.
9	scoren	S... dit voetbalelftal nog steeds zoveel doelpunten?
10	deleten	De helpdesk van dit bedrijf ... alle onnodige bestanden.

1.6.2 Verleden tijd

Bij het vormen van de verleden tijd van Engelse werkwoorden kijk je naar de laatste letter van de stam, precies zoals bij Nederlandse werkwoorden.

Is deze laatste letter een **t, x, k, f, s, c, h, p** dan komt de uitgang **-te/-ten** achter de stam te staan.

Is deze laatste letter van de stam geen **t, x, k, f, s, c, h, p** dan vorm je de verleden tijd met de uitgang **-de/-den**.

Voor de Engelse werkwoorden geldt bovendien het volgende:

- 1 Er zijn nogal wat werkwoorden die als laatste letter van de stam een toonloze **-e** hebben. In dat geval pas je de regel van de verleden tijd toe op de letter die voor deze toonloze **-e** staat.

– timen letter voor de toonloze **e = m** ik timede

- 2 Engelse werkwoorden die eindigen op een dubbele medeklinker, worden ver-nederlandst en verliezen daardoor hun dubbele medeklinker, behalve wan-neer ze daardoor verkeerd worden uitgesproken:

– basketballen ik basketbal ik basketbalde gebasketbald

maar:

– paintballen ik paintball ik paintbalde gepaintballd

- 3 Als je de eindmedeklinker van de stam van Engelse werkwoorden op de twee manieren kunt uitspreken (**f/ v, s/z, tsj/dzj**) mag je op twee manieren vervoegen:

– leasen ik lease ik leasede/leasete

Voorbeelden

Vervoeg de volgende werkwoorden en verklaar de spelling.

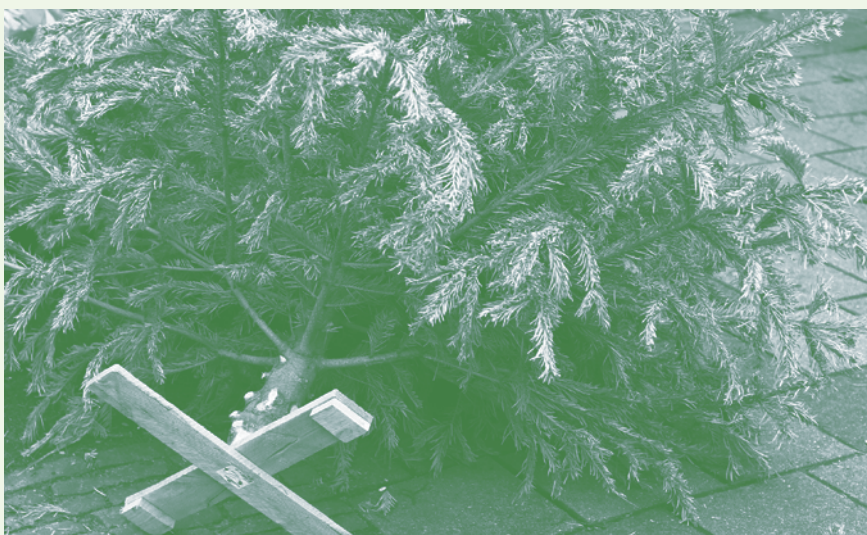
finishen	ik finishte	stam = finish	laatste letter = h
housen	ik housede/housete	stam = house	laatste letter -s of -f
tossen	ik toste	stam = toss	wordt vernederlandst
golven	ik golfde/ik golfte	stam = golf	laatste letter -s of -f
bridgen	ik bridgede/bridgete	stam = bridge	laatste letter klinkt als dzj
faxen	ik faxte	stam = fax	laatste letter = x
faken	ik fakete	stam = fake	letter voor toonloze e = k

Oefening 29 Vorm de verleden tijd.

1	scoren	Ik ... altijd het eerste doelpunt.
2	faxen	F... jij voor mij deze brief naar dat bedrijf?
3	barbecueën	Vorige zomer ... wij elk weekend.
4	bridgen	Deze weduwen ... vaak thuis.
5	hockeyen	Het team geeft aan dat Anna als beste ...
6	saven	Toen je elke tien minuten die bestanden ..., ging er niks fout.
7	updaten	De vader van mijn vriend ... regelmatig enkele programma's.
8	joggen	De leden van de wijkvereniging ... elke donderdagavond een uur.
9	bowlen	Mijn vader vindt dat ik beter ... dan vorig jaar.
10	bingoën	De voorzitter zei dat hij ... om te ontspannen.

Oefening 30 Vorm de verleden tijd.

1	plannen	Ik ... mijn werk dit jaar vaak niet goed.
2	fonduen	Met kerst ... wij met vlees en kaas.
3	finishen	F... jij altijd als laatste?
4	downloaden	D... je moeder de bestanden op deze computer?
5	racen	Rood van inspanning ... de wielrenners op de finishlijn af.
6	deleten	Vanmorgen ... ik alle bestanden met een virus.
7	housen	Dat meisje met dat rode haar ... de hele nacht door.
8	grillen	Ik zei haar dat ik die lamshaasjes liever ...
9	surfen	De hele ochtend al ... die studenten op internet.
10	volleyballen	V... jij niet mee met dat team?

1.6.3 Voltooid deelwoord en bijvoeglijk gebruikte werkwoorden

Het voltooid deelwoord van de Engelse werkwoorden wordt op dezelfde wijze gevormd als het Nederlandse voltooid deelwoord: ge + stam + **d/t**.

Als de stam eindigt op een **t, x, k, f, s, c, h, p** dan komt de uitgang **-t** achter de stam te staan.

Als de laatste letter van de stam niet eindigt op een **t, x, k, f, s, c, h, p** dan vorm je het voltooid deelwoord met de uitgang **-d**.

Net als bij de Nederlandse werkwoorden kun je meestal horen of de laatste letter een **-d** of een **-t** is door er een **-e** achter te denken:

– finishen ge-finish-te gefinisht

Voor Engelse werkwoorden geldt bovendien het volgende:

- 1 Er zijn werkwoorden die als laatste letter van de stam een toonloze **-e** hebben. In dat geval pas je de regel van het voltooid deelwoord toe op de letter die voor deze toonloze **-e** staat.

– timen ik time ge-time-d

(**m** = niet in taxikofschip, dus **d**)

– faken ik fake ge-fake-t

(**k** = wel in taxikofschip, dus **t**)

- 2 Bij voltooid deelwoorden die al eindigen op een **-d** of een **-t** komt er geen extra **-d** of **-t** bij.

– flirten – geflirt

Je vormt bijvoeglijke naamwoorden die zijn afgeleid van Engelse werkwoorden door achter het voltooid deelwoord een **-e** te zetten.

– faxen - faxte - gefaxt de gefaxte mededeling

– racen - racete - geracet de geracete afstand

Voorbeelden

Vorm het voltooid deelwoord en het bijvoeglijk naamwoord.

barbecueën	ik heb gebarbecued	het gebarbecuede worstje
carpoolen	ik heb gecarpoold	de gecarpoolde route
charteren	ik heb gecharterd	het gecharterde vliegtuig
rappen	ik heb gerapt	de gerapte teksten
crossen	ik heb gecrosst	de gecrosste wegen
dealen	ik heb gedeald	de gedealde spullen
shaken	ik heb geshaket	de geshakete drankjes
chatten	ik heb gechat	de gechatte woorden (let op: verdubbeling t)

Oefening 31 Vorm het voltooid deelwoord.

1	saven	Niets kan fout gaan als al die documenten zijn ...!
2	joggen	Vandaag heb ik om diverse redenen niet ...
3	downloaden	Gisteren heb ik die nieuwe programma's ...
4	deleten	Heb jij die bestanden voor of na je niesbui ...?
5	bridgen	Mijn schoonmoeder heeft weer de hele dag ...
6	fixen	Hij heeft het toch maar weer ...
7	restylen	Dit bedrijf wordt om de twee maanden ...
8	tossen	Aan het begin van de wedstrijd wordt er altijd ...
9	yellen	Heeft hij na afloop van de wedstrijd ook zo ...?
10	windsurfen	Door een matige wind hebben de jongens niet ...

Oefening 32 Vorm het voltooid deelwoord.

1	housen	Na de overwinning hebben we in die verbouwde boerderij ...
2	lobbyen	Om deze belangrijke baan te krijgen, heeft zij erg ...
3	interviewen	De journalisten hebben deze minister geen enkele keer ...
4	charteren	Al die vliegtuigen zijn door die vliegtuigmaatschappij ...
5	cricketen	Wat heb ik vanmiddag heerlijk ...!
6	finishen	De dochter van de atleet is in een mooie tijd ...
7	checken	Heb je alles wel goed ...?
8	promoten	De uitgever heeft hun boek niet ...
9	faxen	Voordat de wekker ging, had ik deze brief al ...
10	bowlen	Met een groepje hebben we in Scheveningen lekker ...

1.7 Samenvatting

De spelling van werkwoorden in zinnen is afhankelijk van de functie van het werkwoord. Een werkwoord kan voorkomen in een zin als: infinitief, persoonsvorm in tegenwoordige en verleden tijd, tegenwoordig deelwoord, gebiedende wijs, voltooid deelwoord en bijvoeglijk gebruikt voltooid deelwoord (zie bijlage 5).

Infinitief

De infinitief is de woordenboekvorm van het werkwoord: **werken**.

Persoonsvorm in de tegenwoordige tijd		
ik	stam	ik werk
jij	stam + t	jij werkt
hij, zij, het	stam + t	hij werkt
wij	infinitief	wij werken
jullie	infinitief	jullie werken
zij (mv)	infinitief	zij werken

Persoonsvorm in de verleden tijd

Sterke werkwoorden kennen een klinkerverandering. Bij zwakke werkwoorden kijk je naar de stam. Als de laatste letter van de stam voorkomt in het 'taxikofschip', dan vorm je de verleden tijd van de zwakke werkwoorden met:

stam + te voor het enkelvoud	ik werkte
stam + ten voor het meervoud	wij werkten

Als de laatste letter van de stam niet voorkomt in het 'taxikofschip', dan vorm je de verleden tijd van de zwakke werkwoorden met:

stam + de voor het enkelvoud	ik droomde
stam + den voor het meervoud	wij droomden

Tegenwoordig deelwoord

Het tegenwoordig deelwoord schrijf je door achter de infinitief een **-d** te plaatsen:

- Springend ging hij over straat.

Gebiedende wijs

De gebiedende wijs schrijf je meestal in de ik-vorm: **Verdwijn!**

Voltooid deelwoord

Het voltooid deelwoord van werkwoorden kan eindigen op:

- **en** gewassen
- **t** als de laatste letter van de stam voorkomt in 'taxikofschip' gewerkt
- **d** als de laatste letter van de stam niet voorkomt in 'taxikofschip' gedroomd

Bijvoeglijk gebruikt voltooid deelwoord

Een bijvoeglijk gebruikt voltooid deelwoord spel je op dezelfde manier als een bijvoeglijk naamwoord. De laatste letter van het bijvoeglijk naamwoord hangt af van de laatste letter van het voltooid deelwoord:

Eindigt het voltooid deelwoord op **-en**, dan eindigt het bijvoeglijk naamwoord ook op **-en**: gebakken vis.

Eindigt het voltooid deelwoord op **-t** of **-d**, dan eindigt het bijvoeglijk naamwoord op een **-e**: gekookte melk, gekamde haren.

Engelse werkwoorden spel je overwegend als Nederlandse. Als de stam eindigt op een toonloze **-e**, dan moet je kijken naar de letter ervoor om te weten of je spelt met **-t/-te/-ten** of **-d/-de/-den**: hij **fakete**.

Engelse woorden waarvan je de eindmedeklinker van de stam op twee manieren kunt uitspreken, mag je vervoegen met **-t** en met **-d**: hij **leasete**, hij **leasede**.